

بقلم : آقای مدرسی چهاردهی

تذکره مدرسی

-۳-

۳ - میرزا عبدالله ریاضی متوفی ۱۳۱۱ هـ ق

میرزا عبدالله ریاضی حکیمی بزرگ و گمنام بود که در رشته های فلسفه اسلامی و ریاضیات و نجوم و طب قدیم استاد و صاحب نظر بود و از خطاطان درجه اول بشمار میرفت متأسفانه از آثار قلمی ریاضی فقط قسمتی از حواشی او بر ترجمه اشارات و تصحیح کتاب مزبور بود که به ترحوم حاج سید نصرالله تقوی در تهران بچاپ رسید .

حکیم ریاضی مانند غالب حکیمان اسلامی در ایران همیشه در گوشه مدرسه و حوزه های بحث و تدریس و در حاشیه اجتماع زندگانی می کرد و کمتر با اجتماع تماس داشته و آفتابی میشد و تنها خواص اهل علم و معرفت و برا میشناختند و تذکره نویسان هم توجهی بآن نداشته و فقط بشرح احوال رجال دیگر و معروف پرداخته اند بنابراین از شرح احوال و آثار حکیمان جامعه کمتر اطلاعی دارد تا بتوان از زبان مردم خصوصیات زندگانی آنان را نقل و بلا از کتابها اخذ کرد ناچار آنچه از حکیم ریاضی بدست آورده ایم عیناً در اینجا نقل میشود :

مرحوم علی عبدالرسولی مصحح و ناشر کتابهای دیوان خماقانی و ادیب پیشاوری در پشت کتاب شرح ابقراط در طب بخط میرزا عبدالله چنین نوشته اند :

میرزا عبدالله بن محمد مازندرانی عالم نحیر و فاضل عدیم النظیر قدوة الحکماء المتألهین واسوة الفلاسفة والمتکلمین در زمان خود بلکه در ازمنه سابق کمتر مثل او فاضلی دیده شده بعد از او رشته این گونه علوم و ارباب فضل بالکلیه در صفحه ایران منقطع گشته و انقراض یافته و علاوه بر علوم ریاضیات و طبیعیات و الهیات و نجوم

خط تعلیق و نسخ تعلیق را نهایت خوش نوشته اینکتابرا بشیوه قدیمه با تعلیق آمیخته
بتحریر مرقوم داشته کتاب مفتاح الحساب غیاث الدین جمشید بن مسعود بن محمود
الطیب الکاشانی را بخط نستعلیق مرقوم فرموده و بسیار خوب نوشته و نسخه عالی
است که در جزو کتابخانه حقیر موجود و محفوظ است
و کتاب دیگر از خطوط مرقوم میرزا عبدالله که نزد بنده است رساله ایست
در اعمال پرکار که بسیار ممتاز و پاکیزه نوشته شده و نیز رساله تحفة المنجمین است
و این کتاب قلیل الوجود است و اصل فصول ابقرط چاپ شده و این شرح را ابوسهل
سعید بن عبدالعزیز نیلی تلخیص کرده و نام آن کتاب است اختصار کتاب المسائل
الخیل تلخیص شرح جالینوس لکتاب الفصول لابقرط و ابوسهل نیلی اهل نیشابور است
و از اعیان افراد در طب و معاصر یا متقارب العصر است باعالی کتاب فصوص و کتاب
فلوک بخط مرحوم میرزا عبدالله ریاضی نیز در کتابخانه حقیر بود یکی از بزرگان علماء
درخواست نموده تقدیم شد.

وفات مرحوم میرزا عبدالله ریاضی در طهران به مرض وبا اتفاق افتاد ۱۳۱۱ و
و او شاگرد میرزا محمد علی قائمی است روز شنبه دوم ربیع الثانی یکم هزار و سیصد و
یازده به مرض و بسا و حبس البول در گذشت و در صفایه متصل بچشمه علی مدفون
شد.

انا العبد المحتاج الی رحمة ربه علی بن عبدالرسول غفر له سنه ۱۳۴۳
مرحوم سید حسن مشکان طبسی در شرح احوال ابن سینا که در مقدمه ترجمه
متن اشارات شیخ بفارسی بمناسبت «ترجمه اشارات» (۱) چنین نوشته اند: از باره توضیحات
که عبدالله ریاضی یکی از مبرزین اصحاب جلوه (۲) و از فلاسفه آخر قرن ماضی در
حاشیه نوشته بر میاید که در حوزه جلوه این مسئله محل بحث بوده که آیا این ترجمه
بقلم خود شیخ است یا بقلم دیگری که ریاضی ادله بر شق دوم پیدا کرده در زیر عنوان
«نسخه ترجمه و خصوصیات آن» مرحوم هم مشکان طبسی مرقوم داشتند
آنچه مرحوم ریاضی در حواشی نسخه نوشته در ذیل صفحات با گذاشتن حرف

«ح» که علامت حاشیه است در آخر بطبع رسیده و میرزا عبدالله در آخر ترجمه اشارات چنین نوشتند «فراغت از تصحیح این کتاب مستطاب در ۲۰ شهر الله الا صبر رجب العرجب هزار و دوست و نود و هشت بعونه تعالی عنایت شد الفقیر عبدالله» (۳)

میرزا ابوالحسن جلوه حکیم معروف در تاریخ تحسیر وفات میرزا عبدالله ریاضی سروده است

میرزا عبدالله انکو، بی گزاف	مثل او دیگر نیارد روزگار
بود کان جود و فضل و مردمی	نی کز این اوصاف آرد افتخار
جز که استغنا و حفظ دوستان	می نکرد او چیز دیگر اختیار
بذل کرد او هر چه اندر دست داشت	تا که آسان باشدش زینجا گذار
شصت و شش سال آن زرگی را طراز	زندگانی کرد بساء زو و قسار
در هزار و سیصد و شش رخت بست	زین سپنجی جاسوی دارالقرار
بود آن روح مجسم جان پاک	رحمتی بر دوستان از کردگار
دوستان را بسی و جود او دگر	زندگانی این جهان نایاب بکار
مجلس او هیچگه خالی نبود	از هنر و رسم مردمان هوشیار
بود در علم و ریاضی و ادب	غیرت ابن العمید و کوشیار (۴)

(۱) ترجمه کتاب اشارات تصنیف شیخ الرئیس ابن سینا بدستور وزارت معارف در ۱۳۱۶ با مقدمه در شرح احوال شیخ و خواصی بقلم مرحوم سید حسن مشکان طبسی طاب نراه و ترجمه قسمتی از متن بقلم آقای سید محمد مشکوة استاد دانشگاه تهران که بهمت و نظارت حاج سید نصرالله تقوی در طهران بچاپ رسیده و از شاهکارهای نشر فلسفی فارسی است.

(۲) برای شرح مفصل احوال و آثار حکیم میرزا ابوالحسن جلوه مراجعه شود بسال اول مجله جلوه بقلم نگارنده ناچیز این سطور چاپ طهران.

۳ - میرزا عبدالله مردی فاضل و بامیرزای جلوه دوست بود. از بیانات حکیم مقام فضل و دانش او مستفاد میشود.

۴ - ابن العمید هو ابوالفضل محمد بن العمید الحسن بن محمد الکاتب وزیر کن الدوله استاد صاحب بن عباد. کوشیار جیلی هر کیا ابوالحسن کوشیار بن لیان بن باجیلی «بعجیم معجمه از اهل گیلان» از مشاهیر و کبار منجمین عصر خود بود و در او اواخر قرن چهارم میزیسته و اینکه صاحب برهان و فرهنگ ناصری او را از اهل فارس و استاد ابن سینا دانسته اند اشتباه است «دیوان میرزا ابوالحسن جلوه با مقدمه آقای سهیلی خوانساری چاپ طهران»